

Pinja Paavilainen ja Annina Varhala

Eettinen osaaminen vanhustyössä

Kirjallisuuskatsaus

Metropolia Ammattikorkeakoulu

Terveydenhoitaja AMK

Terveydenhoitotyön tutkinto-ohjelma

Opinnäytetyö

30.11.2023

Tiivistelmä

Tekijät:	Pinja Paavilainen ja Annina Varhala
Otsikko:	Eettinen osaaminen vanhustyössä
Sivumäärä:	19 sivua + 1 liite
Aika:	30.11.2023
Tutkinto:	Terveydenhoitaja AMK
Tutkinto-ohjelma:	Terveydenhoitotyön tutkinto-ohjelma
Ohjaaja:	Lehtori Tinja Kaivolahti

Hoitotyössä eettisellä osaamisella tarkoitetaan hoitajan kykyä tunnistaa ja ratkaista eettisesti haastavia tilanteita. Eettinen osaaminen on tärkeä osa sairaanhoitajan ammatillista asiantuntemusta. Erityisesti vanhustyössä eettinen osaaminen korostuu, koska eettisiä ongelmatilanteita syntyy enemmän ikääntyneen heikentyneen toimintakyvyn vuoksi. Eettinen osaaminen vanhustyössä on tärkeä aihe, mutta tällä hetkellä siitä on vielä vähän tutkittua tietoa.

Opinnäytetyö on toteutettu kuvailevana kirjallisuuskatsauksena. Opinnäytetyössä on etsitty vastausta tutkimuskysymykseen: ”Miksi sairaanhoitajan eettinen osaaminen on tärkeää vanhustyössä?”. Tavoitteena oli kerätä ajantasaisinta, tutkittua tietoa aiheesta.

Aineistoksi valitsimme kymmenen tutkimusartikkelia, joista yhdeksän oli englanninkielisiä ja yksi suomenkielinen. Tiedonhaussa käytimme sosiaali- ja terveydenhuollon yleisimmin käytettyjä tietokantoja, joita olivat Medline, Cinahl, PubMed ja Finna. Etsimme tietoa myös manuaalisesti Gerontologia lehdistä. Sisällönanalyysi tehtiin aineistolähtöisenä eli induktiivisena analyysinä. Opinnäytetyön tarkoituksena oli kuvailla, miksi sairaanhoitajan eettinen osaaminen on tärkeää vanhustyössä.

Tulokset jaettiin neljään eri teemaan, jotka ovat eettisen osaamisen oppiminen, itsemääräämisoikeus, eettiset ongelmatilanteet ja eettisen osaamisen vaikutus iäkkään hoitoon. Tulosten perusteella voimme päätellä, että eettistä osaamista olisi hyödyllistä opetella jo opiskeluaikana. Hoitajan eettisen osaamisen vahvistaminen on tärkeää, koska hoitaja kohtaa työssään eettisiä ongelmatilanteita ja saattaa joutua puuttumaan itsemääräämisoikeuden toteutumiseen. Hoitajan eettinen osaaminen vaikuttaa myös hoidon laatuun sekä iäkkään kokemukseen hyvästä hoidosta.

Sairaanhoitajan eettisestä osaamisesta vanhustyössä ja sen merkittävydestä on hyvin vähän tutkimustietoa. Aiheesta tulisi tehdä enemmän tutkimustyötä, erityisesti Suomessa, jotta sairaanhoitajien eettisen osaamisen tasoa voidaan arvioida ja kehittää.

Avainsanat: eettinen osaaminen, etiikka, vanhustyö, itsemääräämisoikeus, kirjallisuuskatsaus

Tämän opinnäytetyön alkuperä on tarkastettu Turnitin Originality Check -ohjelmalla.

Abstract

Authors: Pinja Paavilainen and Annina Varhala
Title: Ethical Competence in Elderly Work
Number of Pages: 19 pages + 1 appendage
Date: 30 November 2023

Degree: Bachelor of Health Care
Degree Programme: Public Health Nursing
Instructor: Tinja Kaivolahti, Senior Lecturer

In nursing, ethical competence refers to the nurse's ability to recognize and solve ethically challenging situations. Ethical competence is an important part of nurse's professional expertise. Especially in elderly work, ethical competence is emphasized because the elderly person's impaired functionality which may lead to ethically challenging situations. Ethical competence is an important topic, but currently there is only a little research about it.

This Thesis has been implemented as a descriptive literature review. The Thesis sought an answer to the research question: "Why nurse's ethical competence is important in elderly work?". The goal was to collect the most up-to-date, researched information on the subject.

We selected ten research articles as material, nine of which were international and one in Finnish. In the information retrieval we used the most used databases in healthcare and social welfare, which were Medline, Cinahl, PubMed and Finna. We also searched information manually from Gerontologia magazines. The content analysis was done as a material-oriented, also known as inductive analysis. The purpose of this Thesis was to describe why nurse's ethical competence is important in elderly work.

The findings were divided into four different themes, which are learning ethical competence, the right to self-determination, ethically challenging situations, and the effect of ethical competence in elderly care. Based on the findings, we can conclude that it would be useful to start learning ethical skills while studying. Strengthening nurse's ethical competence is important because nurses face ethically challenging situations in their daily work, and they may have to intervene in the realization of the right to self-determination. Nurse's ethical competence also affects the quality of care and the elderly person's experience of good care.

There is very little research information on the ethical competence of nurses in elderly work and its significance. More research should be done on the topic, especially in Finland, so that the level of ethical competence of nurses can be evaluated and developed.

Keywords: ethical competence, ethics, elderly work, right to self-determination, literature review

The originality of this thesis has been checked using Turnitin Originality Check service.

Sisällys

1 Johdanto	1
2 Tausta ja keskeiset käsitteet	2
2.1 Etiikka	2
2.2 Eettinen osaaminen	2
2.3 Vanhus	3
2.4 Vanhustyö	4
2.5 Itsemääräämisoikeus	4
3 Opinnäytetyön tarkoitus, tavoite ja tutkimuskysymys	5
4 Opinnäytetyön toteutus	5
4.1 Kuvaileva kirjallisuuskatsaus	5
4.2 Aineiston haku ja valinta	6
4.3 Aineiston analysointi	9
5 Tulokset	12
5.1 Eettisen osaamisen oppiminen	12
5.2 Itsemääräämisoikeus	13
5.3 Eettiset ongelmatilanteet	14
5.4 Eettisen osaamisen vaikutus iäkkään hoitoon	15
6 Pohdinta	16
6.1 Tulosten tarkastelu	16
6.2 Eettisyys ja luotettavuus	17
6.3 Johtopäätökset	18
6.4 Kehittämisehdotukset	18
Lähteet	20
Liitteet	
Liite 1. Tutkimusartikkeleiden esittelytaulukko	

1 Johdanto

Vanhustyössä eettiset toimintatavat ohjaavat vahvasti sairaanhoitajan toimintaa. Sairaanhoitajan työtä ohjaa ammattieettiset velvollisuudet, jotka on myös säädetty laissa. Laki on määritelty niin, että sairaanhoitajan toiminnan päämääränä on ylläpitää ja edistää terveyttä, ehkäistä sairauksia sekä parantaa sairaita ja lievittää heidän kärsimystään. Ammattitoiminnassa hoitajan on sovellettava yleisesti hyväksytyjä ja kokemusperäisiä, perusteltuja menettelytapoja koulutuksensa mukaan. Hoitotyössä tulee tasapuolisesti ottaa huomioon potilaalle koituvat hyödyt, mutta myös mahdolliset haitat. (Laki terveydenhuollon ammattihenkilöistä 559/1994 § 15.)

Etiikan peruslähtökohdat ovat samat kaikilla ikäryhmillä hoitotyössä, mutta ikääntymisen tuomat rajoitteet lisäävät niihin erityisvaatimuksia. Ikääntyneiden hoitamisen etiikka on sen verran erityisluonteista, että siitä voitaisiin käyttää nimitystä ikäetiikka. Ikäihmisten hoitoon on erityisesti viime vuosina kiinnitetty paljon huomiota. Vuonna 2013 Suomessa astui voimaan vanhuspalvelulaki, joka koskee ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemista sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveystalvueluita. (Leino-Kilpi & Välimäki 2015: 279–280.)

Suomen sairaanhoitajien liittokokouksessa hyväksytyt sairaanhoitajan eettiset ohjeet antavat tukea sairaanhoitajille eettisissä päätöksenteoissa. Eettisten ohjeiden tarkoituksena on kuvata sairaanhoitajien sekä muiden terveydenhuollon ammattilaisten työn eettiset arvot ja periaatteet. Näiden ohjeiden avulla sairaanhoitaja pyrkii edistämään potilaan hyvää hoitoa ja estämään mahdollisia haittoja. (Sairaanhoitajat.)

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli kuvata sairaanhoitajien eettisen osaamisen tärkeyttä vanhustyössä. Opinnäytetyön tilaajana on Työterveyslaitoksen Hyvä veto -hanke. Opinnäytetyön menetelmänä käytettiin kuvailevaa kirjallisuuskatsausta. Aihe on tärkeä, koska etiikka on jatkuva puheenaihe terveydenhuollossa. Vaikka ajat muuttuvat ja hoitotyö kehittyy koko ajan, etiikan ydinkysymys pysyy aina samana: millä tavalla voidaan edistää potilaan tai asiakkaan hyvää hoitoa. (Leino-Kilpi & Välimäki 2015: 3.)

2 Tausta ja keskeiset käsitteet

Valitsimme opinnäytetyön aiheeksemme eettisen osaamisen vanhustyössä, koska koemme aiheen tärkeäksi. Hoitotyön teemoja on ollut viime aikoina käsittelyssä paljon. Etiikasta, eettisestä osaamisesta ja vanhustyöstä on löydettävissä vielä vähän tutkimustietoa sekä erilaista aineistoa, ja mielestämme aihe on jäänyt hieman muiden teemojen taakse. Sen takia koemmekin, että aihe on tärkeä ja olisi ajankohtaista tuoda siitä esille lisää tietoa.

Tämän opinnäytetyön tilaaja on Työterveyslaitoksen Hyvä veto -hanke, jonka tavoitteena on kehittää toimintamalli vanhustyöntekijöiden hyvinvoinnin sekä vanhustyön arvostuksen ja vetovoimaisuuden parantamiseen. (Työterveyslaitos).

Keskeiset käsitteet: etiikka, eettinen osaaminen, vanhus, vanhustyö, itsemääräämisoikeus.

2.1 Etiikka

Etiikka on yksi filosofian osa-alue, joka selventää, mitä moraalilla on ja miten moraalisia ongelmia voidaan ratkaista. Tästä filosofian osa-alueesta käytetään nimitystä moraalifilosofia. (Leino-Kilpi & Välimäki 2015: 37.) Vaikka etiikkaa ja moraalialia käytetään usein samassa yhteydessä, etiikka on sisällöltään laajempi. (Sihvo & Koski 2020).

Etiikalla tarkoitetaan oppia hyvästä ja pahasta sekä oikein ja väärin toimimisesta. Sen lähtökohdaksi on hyvän elämän kunnioittaminen ja suojeleminen, muita loukkaamatta. Etiikan oppiin kuuluu ihmisen kyky pohtia ja tuottaa vastauksia eettisiin kysymyksiin ja ongelmiin. (Sihvo & Koski 2020.)

2.2 Eettinen osaaminen

Eettinen osaaminen on hoitajan kykyä tunnistaa eettisesti haastavia tilanteita, jotka voivat liittyä esimerkiksi asiakas- ja potilastyöhön tai vuorovaikutustilanteisiin. Tämän lisäksi hoitajan tulee osata arvioida tekijöitä, jotka vaikuttavat tai ovat eettisesti haastavien tilanteiden taustalla. Valinta oikeasta ratkaisuvaihtoehdosta tulee olla

perusteltu ja siinä on tärkeää huomioida omien arvojen vaikutus tilanteeseen. (Olin & Paavolainen & Korkiakangas 2023.)

Eettiseen osaamiseen kuuluu viisi ulottuvuutta, jotka ovat herkkyyks, tieto, reflektio, päätöksenteko ja toiminta. Eettinen osaaminen on kykyä tunnistaa eettiset ulottuvuudet ja ristiriidat eri tilanteissa. Etiikan perusteiden ymmärrys ja lainsäädännön tunteminen ovat osa eettistä osaamista. Reflektiolla tarkoitetaan kykyä tarkastella omaa toimintaa eettisestä näkökulmasta, pohtia analyyttisesti eettisiä kysymyksiä ja tunnistaa eri ratkaisuvaihtoehtoja. Päätöksenteko ja toiminta ovat systemaattinen prosessi, jossa päästään eettisesti perusteltuun sekä kestävään ratkaisuun ja sen toteuttamiseen. (Kousa 2021.)

Sairaanhoitajan eettisen osaamisen oppiminen sekä kehittäminen jatkuu läpi työuran ja se koskee koko työyhteisöä. Työkokemuksen karttuessa eettisten ratkaisujen tekeminen haastavissa tilanteissa vahvistuu koko ajan. (Olin & Paavolainen & Korkiakangas 2023.)

2.3 Vanhus

Sanan ”vanhus” määrittely ei ole itsestään selvä. Lainsäädäntöä ja tilastoja voidaan esimerkiksi pitää lähtökohtana vanhuksen määrittelyssä. Ikäraja vanhuseläkkeen saamiseen on 65-vuotta lainsäädännön mukaan. 65-vuotta on useimmiten myös tilastoissa alin käytetty ikä. Stakesin vuonna 1998 laatimassa kyselyssä selvitettiin, mikä olisi paras ilmaus kuvaamaan kyseisen ikäluokan ihmisiä ja vastaukset eivät olleet täysin yksiselitteisiä. Nimitykset: eläkeläiset ja seniorikansalaiset saivat kaikista eniten kannatusta. Osittain sopivina nimityksinä yli 80-vuotiaille pidettiin sanoja vanhukset ja vanhat ihmiset. (Leino-Kilpi & Välimäki 2015: 278.)

Ikääntymiseen liittyvät muutokset ovat yksilöllisiä, jonka vuoksi vanhuuden määrittelemisen on haastavaa. Se on elämänvaihe, jossa elintoiminnot muuttuvat ja krooniset sairauden lisääntyvät. Henkisen ja fyysisen toimintakyvyn heikentyessä, ikääntyneet tarvitsevat arjessaan vanhuspalveluiden apua yhä enemmän. (Valtakunnallinen terveydenhuollon eettinen neuvottelukunta 2008.)

2.4 Vanhustyö

Vanhustyöllä tarkoitetaan hoitotyötä, joka tapahtuu ikääntyneiden ihmisten kotona sekä sosiaali- ja terveyspalvelujärjestelmän eri osissa. Asiakkaiksi lukeutuvat ne henkilöt, jotka tarvitsevat terveydenhuoltoa ikänsä puolesta. (Leino-Kilpi & Välimäki 2015: 279.)

Kun ikääntyneen henkinen ja fyysinen toimintakyky heikkenee, saatetaan tarvita monenlaista apua. Hoidon toteutukseen ja suunnitteluun tarvitaan moniammatillista yhteistyötä ja ammattitaitoa. Moniammatillisella yhteistyöllä mahdollistetaan hyvät ja riittävät vanhuspalvelut. (Valtakunnallinen terveydenhuollon eettinen neuvottelukunta 2008.)

Kuntien tehtävänä on toimia muun muassa ikääntyvien palveluntarjoajana. Vanhuspalveluita yritetään pääsääntöisesti toteuttaa niin, että iäkkäät ihmiset pystyisivät asumaan kotona niin pitkään kuin mahdollista. Kotihoito on ensisijainen apu kotona asuvalle ikäihmiselle. Kotihoitoon kuuluu muun muassa etäpalvelut, kotikuntoutus ja kotisairaala. Pitkäaikaiseen, ympärivuorokautiseen palveluasumiseen turvaudutaan, kun vanhuksen kotona pärjääminen kotihoidon turvin arvioidaan riittämättömäksi. Päätökseen tarvitaan tarkat syyt sekä perustelut, mutta se ei ole yleensä ensisijainen vaihtoehto ikääntyneen pärjäämisen kannalta. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2023.)

2.5 Itsemääräämisoikeus

Autonomia eli potilaan itsemääräämisoikeus on johtava periaate sosiaali- ja terveydenhuollossa ja sitä määrittää potilaslaki. Itsemääräämisoikeus korostaa vapaaehtoisuutta hoitoon, hoitoon hakeutumiseen sekä toimenpiteisiin suostumiseen. Potilasta on siis hoidettava yhteisymmärryksessä hänen kanssaan ja potilaan omia päätöksiä tulee kunnioittaa. (Valvira.) Potilaalla itsellään on oikeus kieltäytyä omasta hoidostaan, jos hän ymmärtää päätökseensä liittyvät seuraukset. Jos potilas ei kykene itse päättämään hoidostaan, tarvitaan omaisen, muun läheisen tai laillisen edustajan suostumus potilaan hoitoon liittyviin päätöksiin. Potilaan edustajalla ei ole oikeutta kieltää potilaan henkeä ja terveyttä suojaavaa, tarpeellista hoitoa. Kaikki hoitoon liittyvät toimenpiteet tehdään lääketieteellisin perustein. (Valtakunnallinen terveydenhuollon eettinen neuvottelukunta 2008.)

Henkilö voi tehdä itselleen hoitotahton, jossa hän tuo esille, millaista hoitoa haluaa ja mihin hoitotoimiin suostuu. Hoitotahtoa on kunnioitettava, kun henkilö itse ei pysty olemaan osallisena hoitoonsa liittyvässä päätöksenteossa. Hoitotahto voi olla kirjallinen tai suullinen ja molemmista on tehtävä merkintä potilasasiakirjoihin. (Valtakunnallinen terveydenhuollon eettinen neuvottelukunta 2008.)

3 Opinnäytetyön tarkoitus, tavoite ja tutkimuskysymys

Opinnäytetyön tarkoituksena oli kuvailla, miksi sairaanhoitajan eettinen osaaminen on tärkeää vanhustyössä. Opinnäytetyön tavoitteena oli tuoda esille sairaanhoitajan tarvitsemaa eettistä osaamista ja sen tärkeyttä vanhustyössä aikaisempien tutkimustietojen avulla.

Halusimme tuoda aihetta enemmän esille ja painottaa sen tärkeyttä nyky-yhteiskunnassa sekä kannustaa tutkimaan aihetta enemmän ja tekemään siitä uusia tutkimuksia.

Tutkimuskysymys:

1. Miksi sairaanhoitajan eettinen osaaminen on tärkeää vanhustyössä?

4 Opinnäytetyön toteutus

4.1 Kuvaileva kirjallisuuskatsaus

Opinnäytetyömme tutkimusmenetelmänä käytimme kuvailevaa kirjallisuuskatsausta. Kuvailevassa kirjallisuuskatsauksessa keskeisin asia on tutkimuskysymys, joka ohjaa koko prosessia. Kuvailevan kirjallisuuskatsauksen tarkoituksena on etsiä tutkimuskysymykselle vastaus ja selvittää, mitä aiheesta tiedetään ja mitkä ovat aiheen keskeisimmät käsitteet. Tutkimuskysymyksen täytyy olla tarpeeksi täsmällinen ja rajattu, jotta aihetta voi tarkastella mahdollisimman syvällisesti. Kuvailevan kirjallisuuskatsauksen avulla voidaan löytää uusia ja erilaisia näkökulmia tutkittavaan aiheeseen. Sitä voidaan käyttää erilaisiin tarkoituksiin, kuten teorian kehittämiseen ja esittämiseen. (Kangasniemi ym. 2013: 294–296.)

Kuvailevan kirjallisuuskatsauksen vaiheita ovat tutkimuskysymyksen luominen, aineiston valinta, kuvailun rakentaminen sekä tulosten tarkastelu. Menetelmän erityispiirteitä ovat aineistolähtöisyys, aiheen ja aineiston kuvailu sekä ymmärtäminen. (Kangasniemi ym. 2013: 294–296.)

Kuvio 1. Kuvailevan kirjallisuuskatsauksen vaiheet

Olemme etsineet vastausta tutkimuskysymykseemme, selvittäneet mitä aiheesta tiedetään ja mitkä ovat keskeisiä käsitteitä. Tarkoituksenamme oli koota aiheestamme löytämäämme ajantasaista tutkimustietoa kuvailevan kirjallisuuskatsauksen avulla. Tarkastelimme ja pohdimme aihettamme eri näkökulmista, ja toimme esille mahdollisimman laajan osuuden löytämistämme aineistoista.

4.2 Aineiston haku ja valinta

Opinnäytetyön tutkimuskysymys ohjaa aineiston valintaa. Aineiston haussa käytetään määriteltyjä käsitteitä, jotka liittyvät opinnäytetyön aiheeseen. (Kangasniemi ym. 2013: 295–296.) Tarkoituksenamme oli löytää luotettavia lähteitä, jotka auttavat vastaamaan tutkimuskysymykseemme. Haimme aineistoa aiemmin julkaistuista tutkimustiedoista ja haussa käytimme määrittelemiämme käsitteitä, jotka liittyivät opinnäytetyömme aiheeseen.

Ennen varsinaista aineiston hakua päätimme sisäänotto- ja poissulkukriteerit. Alun perin aikeenamme oli hakea aineistoa vuodelta 2015 alkaen, koska halusimme mahdollisimman uutta tutkimustietoa. Aiheestamme on kuitenkin hyvin vähän tutkittua tietoa, joten muutimme rajauksemme vuosille 2010–2023 välille. Etsimme aineistoa englanniksi ja suomeksi, mutta suomeksi löytyi aineistoa hyvin vähän. Hakutuloksissamme oli jonkin verran suomenkielisiä artikkeleita, mutta harva niistä oli ilmaiseksi saatavilla. Yksi sisäänottokriteerimme oli se, että kaikki aineisto olisi

ilmaiseksi verkossa saatavilla. Tämän vuoksi suurin osa aineistostamme on englanniksi, koska niitä löytyi suomenkielisiin verrattuna enemmän.

Taulukko 1. Sisäänotto- ja poissulkukriteerit

Sisäänottokriteerit	Poissulkukriteerit
<ul style="list-style-type: none"> • Tutkimus on vuosien 2010-2023 välillä • Tutkimus liittyy tutkimuskysymykseen • Tutkimus on suomeksi tai englanniksi • Tutkimus on löydettävissä ilmaiseksi verkosta 	<ul style="list-style-type: none"> • Tutkimus on ennen vuotta 2010 • Tutkimus ei liity tutkimuskysymykseen • Tutkimus on muulla kielellä kuin suomeksi tai englanniksi • Tutkimus ei ole löydettävissä ilmaiseksi verkosta

Aineiston haussa käytimme hakusanoja, jotka liittyivät parhaiten tutkimuskysymykseemme. Käytimme pääasiassa englanninkielisiä hakusanoja, koska suomenkielisiä tutkimuksia oli aiheesta suhteellisen vähän. Englanninkielisiksi hakusanoiksi valikoituivat *ethical skill, ethical, ethics, ethical knowledge, ethical competence, elderly care, geriatric care* ja *nursing*. Suomenkielisessä haussa käytimme hakusanoina *etiikka, eettisyys, vanhustyö* ja *hoitotyö*. Käytimme ”advanced search” toimintoa haussa ja yhdistelimme hakusanoja toisiinsa ”AND” ja ”OR” apusanoilla.

Taulukko 2. Suomenkieliset ja englanninkieliset hakusanat

Suomenkieliset hakusanat	Englanninkieliset hakusanat
Etiikka	Ethical skill
Eettisyys	Ethics
Vanhustyö	Ethical
Hoitotyö	Ethical knowledge
	Ethical competence

	Elderly care Geriatric care Nursing
--	---

Aineiston haussa käytimme sosiaali- ja terveydenhuoltoalan yleisempiä tietokantoja, jotta mahdollistaisimme tulosten luotettavuuden. Käyttämämme tietokannat olivat Medline, Cinahl, PubMed ja Finna. Koska suomenkielisiä tutkimuksia oli hankala löytää, käytimme myös manuaalista hakua. Manuaalisessa haussa etsimme suoraan Gerontologia-lehden sivuilta aiheeseemme liittyviä tutkimusartikkeleita, joita löysimme yhden. Tiedonhaku oli vaikeaa, koska aiheesta oli tieteellisiä tutkimuksia todella vähän. Käytimme informaation palveluita kerran, josta saimme hyviä vinkkejä tiedonhakuun, mutta tämä ei poistanut ongelmaamme tutkimusten vähäisyydestä.

Suurin osa käyttämästämme aineistosta on peräisin Cinahl tietokannasta. Finnasta ei löytynyt käyttööme yhtäkään tutkimusartikkelia. Cinahl tietokannassa rajasimme hakumme englanninkielisiin tutkimusartikkeleihin. Osassa hakua käytimme rajauksena kokotekstiä. Kokotekstin perusteella valittuja artikkeleita jäi kymmenen, joista yksi oli löydetty manuaalista hakua käyttäen.

Taulukko 3. Tiedonhaun kuvaus

Tietokanta	Hakusanat	Rajaukset	Tulokset	Otsikon perusteella valitut	Tiivistelmän perusteella valitut	Kokotekstin perusteella valitut
Medline	ethic* AND elderly care	2015-2023	25	0	0	0
Medline	ethic* AND know* AND Geri*	2015-2023	19	1	1	1
Medline	ethics AND elderly care	2015-2023	15	1	1	0
Cinahl	Elderly care or geriatric care AND ethics or ethical AND nursing	2013-2023 English Full text Research article	31	19	4	2
Cinahl	"ethical competence" OR "ethical	2010-2023 English	10	4	1	1

	knowledge" AND nursing	Research article				
Cinahl	"elderly care" OR "geriatric care" AND ethics OR ethical AND nursing	2010-2023 English Research article	85	20	8	5
PubMed	ethic* AND "elderly care"	2013-2023	217	0	0	0
PubMed	ethic* OR moral* AND elderly care	2015–2023	1332	5	5	3
Finna	"etiikka" OR "eettisyys" AND "vanhustyö" OR "hoitotyö"	2010–2023 Suomi Englanti Lehti/artikkeli	80	27	0	0
Manuaalien	Gerontologia-lehti	Vastaa tutkimuskysymykseen	-	1	1	1

4.3 Aineiston analysointi

Opinnäytetyömme analyysimenetelmänä käytimme narratiivista kirjallisuuskatsausta. Narratiivisessa kirjallisuuskatsauksessa pyritään saamaan mahdollisimman laaja-alainen kokonaiskuva aiheesta tai siinä kuvaillaan sen historiaa ja kehityskulkua. (Mannila 2021).

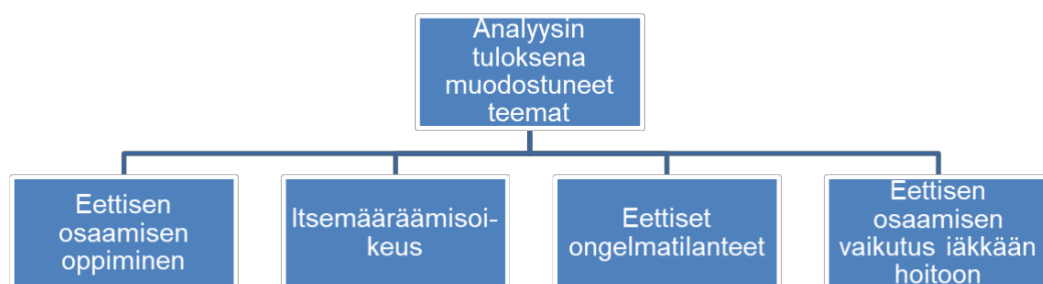
Kuvailevassa kirjallisuuskatsauksessa analyysi on työn ydin ja siinä kuvaillaan hankittua aineistoa sekä parhaimmillaan saadaan uusia johtopäätöksiä. (Kangasniemi ym. 2013: 296–297). Tarkoituksenamme oli analysoida hankittua tietoa kriittisesti sekä yhdistää eri tutkimuksista saatua tietoa. Tämä voi johtaa uuden näkökulman syntymiseen, muuttamatta alkuperäistä tietoa. Kuvailevassa kirjallisuuskatsauksessa aineistoista pyritään saamaan jäsentynyt kokonaisuus, jossa eri aineistojen esittelyn sijaan luodaan sisäistä vertailua ja olemassa olevan tiedon analysointia sekä laajempien päätelmien tekemistä. (Kangasniemi ym. 2013: 296–297.)

Sisällönanalyyysissä voidaan käyttää joko aineistolähtöistä tai teorialähtöistä lähestymistapaa. Edellytyksenä teorialähtöiselle analyysille on, että aiheesta on

riittävästi tutkimustietoa. (Elo & Kajula & Tohmola & Kääriäinen 2022: 218.) Koska opinnäytetyömme aihetta on tutkittu vähän, valitsimme aineistolähtöisen eli induktiivisen lähestymistavan sisällönanalyysin tekoon. Induktiivisessa analyysissä ei ole valmista luokittelurunkoa, vaan tutkija tuottaa sen itse aineistonsa perusteella. (Elo ym. 2022: 218).

Sisällönanalyysissä on kolme päävaihetta, jotka ovat valmistelu-, analyysi- ja raportointivaihe. Valmisteluvaiheessa valitaan mitä analyysimenetelmää käytetään ja perehdytään aineistoon. Induktiivisessa analyysivaiheessa poimitaan tutkimuskysymykseen vastaavia ilmaisuja sekä pelkistetään ja ryhmitellään ne. Tulosten raportoinnissa tulokset kuvataan luotettavasti esimerkiksi taulukoiden avulla ja mahdollisesti verrataan niitä aikaisempiin tutkimuksiin. (Elo ym. 2022: 219.)

Aloitimme analyysin tekemisen jo varhaisessa vaiheessa aineiston etsimisen yhteydessä. Kävimme mahdollisia aineistoja läpi huolellisesti, ja valitsimme niistä parhaiten tutkimuskysymykseemme vastaavat tutkimukset. Tutkimusten vähäisyyden vuoksi jouduimme hieman muuttamaan tutkimuskysymystämme. Epäolennainen tieto jätettiin ulkopuolelle. Teimme valituista tutkimuksista muistiinpanoja ja jäsentelimme sopivia teemoja yhteen. Teemoja muodostui neljä: eettisen osaamisen oppiminen, itsemääräämisoikeus, eettiset ongelmatilanteet ja eettisen osaamisen vaikutus iäkkään hoitoon.

Kuvio 2. Analyysin tuloksena muodostuneet teemat

Alla olevassa taulukossa näkyy esimerkki sisällönanalyysistä, jossa olemme kääntäneet alkuperäisen ilmauksen suomeksi, pelkistäneet sen ja jakaneet alaluokkiin sekä pääluokkaan. Pääluokkia eli teemoja, syntyi yhteensä neljä.

Taulukko 4. Esimerkki sisällönanalyysistä

Alkuperäinen ilmaus	Käännös	Pelkistetty ilmaus	Alaluokka	Pääluokka
“Simulation in the form of a mock hospital ethics committee is an effective strategy to teach prelicensure nursing students evidence-based, ethical decision-making.”	“Simulaatio kuvitteellisen sairaalan eettisen komitean muodossa on tehokas strategia opettaa esiluvan saaneita hoitotyön opiskelijoita näyttöön perustuvaan, eettiseen päätöksentekoon.”	Simulaatio on tehokas strategia opettaa näyttöön perustuvaa, eettistä päätöksentekoa hoitotyön opiskelijoille.	Simulaation käyttö opetusmenetelmänä eettisessä osaamisessa	Eettisen osaamisen oppiminen
“...this study shows how simulation has an important role in supporting nursing students in constructing their ethical and personal competence.”	“...tämä tutkimus osoittaa, kuinka simulaatiolla on tärkeä rooli hoitotyön opiskelijoiden tukemisessa heidän eettisen ja henkilökohtaisen osaamisensa rakentamisessa”	Simulaatio tukee hoitotyön opiskelijoita eettisen ja henkilökohtaisen osaamisen rakentamisessa.		
“Empathy is a teachable skill and policymakers at nursing education institutions are recommended to use the results of the present study and incorporate empathy	“Empatia on opetettavissa oleva taito ja hoitotyön oppilaitosten päättäjien suositellaan käyttämään tämän tutkimuksen tuloksia ja sisällyttämään empatiataitojen koulutus osaksi sairaanhoitajakoulutusta.”	Empatia on opetettavissa oleva taito ja sitä suositellaan osaksi sairaanhoitajien koulutusta.	Empatiataitojen harjoittaminen opiskeluaikana	

skills training into undergraduate nursing education.”				
--	--	--	--	--

5 Tulokset

Tässä kappaleessa käsittelemme saatuja tuloksia. Tutkimusartikkeleita valikoitui kymmenen kappaletta, joista yhdeksän on englanninkielisiä. Tulokset on jaettu neljään teemaan, jotka ovat eettisen osaamisen oppiminen, itsemääräämisoikeus, eettiset ongelmatilanteet ja eettisen osaamisen vaikutus iäkkään hoitoon.

5.1 Eettisen osaamisen oppiminen

Etiikalla ja hoitajan eettisellä osaamisella on merkittävä rooli vanhustyössä. Se on kulmakivi ikääntyneen onnistuneeseen hoitoon. Tästä syystä eettisen osaamisen harjoittelu on tärkeää yhdistää myös opetukseen ja työntekijöiden koulutukseen. (Knudsen Oddvang & Loftjell & Brandt & Sørnensen 2021.) Sairaanhoidajaopiskelijat voivat parantaa vanhustenhoitoa työelämässä empaattisella ja positiivisella asenteella vanhuksia kohtaan. Koulutuksessa empatiataitojen harjoittelulla on merkittävä vaikutus opiskelijoiden empatiakykyyn ja asenteisiin. Näiden taitojen harjoittelu parantaa sairaanhoidajaopiskelijoiden asenteita ja myötätuntoa ikääntyneitä kohtaan. (Gholamzadeh & Khastavaneh & Khademian & Ghadakpour 2018.)

Olenainen osa sairaanhoidajien koulutuksessa on opetella päätöksentekokykyä, joka on potilasta kunnioittavaa. Eettisiä pulmia syntyy, kun eri moraaliset ohjeet tuottavat keskenään konfliktin. Läheisysetiikka, etiikka velvollisuudesta ja seurauksista sekä paternalismi eli holhoavuus ovat olennaisia eettisiä osa-alueita hoitotyössä. Opiskelijoiden on opittava ymmärtämään näitä osa-alueita, jotta he voivat asianmukaisesti heijastaa omaa toimintaansa potilaita ja asiakkaita kohtaan. Oman toiminnan heijastaminen eli reflektointi sekä eettisten tekijöiden huomioon ottaminen on edellytys henkilökeskeiselle hoitotyölle. Ammattitaitoiset hoitajat osaavat miettiä kriittisesti tunnistaakseen tilanteita, joka voivat johtaa eettiseen ongelmaan. Tärkeintä on toimia potilaan oman edun mukaisesti. Tämän vuoksi on tarpeellista, että

hoitopaikoissa työskentelee eettisesti osaavaa henkilökuntaa. (Knudsen Oddvang ym. 2021.)

Eettisten ongelmatilanteiden simulointi on hyödyllinen tapa opettaa eettistä reflektointia sairaanhoitajaopiskelijoiden koulutuksessa. Oppilaat kerryttävät ymmärrystä etiikasta ja saavat kokemusta toimia samankaltaisissa tilanteissa työelämässä. Kokemus auttaa oppilaita tunnistamaan erilaisia eettisiä ongelmatilanteita. (Knudsen Oddvang ym. 2021.) Se myös opettaa ammatillista yhteistyötä sekä siitä koetaan olevan hyötyä tulevaisuudessa hankalien eettisten tilanteiden kohtaamisessa. (Opsahl & Nelson & Madeira & Hagedornwonder 2020). Simulaatioiden käyttö opetuksessa auttaa opiskelijoita kerryttämään eettistä tietoisuutta. (Knudsen Oddvang ym. 2021).

Simulaatio auttaa erityisesti sairaanhoitajaopiskelijoita kehittämään tietoisuutta omasta eettisestä käytöksestä. Itsetietoisuutta voidaan kehittää kiinnittämällä huomiota ihmisten kehonkieleen. Monet oppilaat kertovat oppineensa paljon simulaatioharjoituksessa, mutta osalle on vaikeaa kuvailla, mitä he ovat juuri oppineet. Tämä saattaa johtua kokemuksen puutteesta. Simulaation jälkipuinti antaa opiskelijoille lisää itseluottamusta sekä lisää rohkeutta puuttua eettisiin ongelmatilanteisiin. (Knudsen Oddvang ym. 2021.)

Eettinen päätöksenteko on monimutkainen osa-alue terveydenhuollossa. (Knudsen Oddvang ym. 2021). Eettinen päätöksenteko ja näyttöön perustuvan tiedon käyttäminen kuuluvat sairaanhoitajien päivittäiseen työhön. Opiskelijat eivät aina saa tilaisuutta tarkkailla ja osallistua eettisten käytäntöjen soveltamiseen ammattilaisten kanssa. (Opsahl ym. 2020.) Simulaation hyödyntäminen opinnoissa auttaa opiskelijoita arvioimaan kriittisesti omia tunteita sekä ajatuksia, kun tehdään eettisiä päätöksiä. (Knudsen Oddvang ym. 2021). Simulaatio kehittää sairaanhoitajaopiskelijoiden ajatusprosessia positiivisesti, liittyen eettisiin käytäntöihin ja käyttöyhteyksiin. Hoitotilanteiden simulointi voi auttaa opiskelijoita ymmärtämään oman roolinsa ja vastuunsa muun muassa potilaan autonomian turvaamisessa sekä eettisten ongelmien tunnistamisessa. (Opsahl ym. 2020.)

5.2 Itsemääräämisoikeus

Rajoitustoimenpiteisiin ja itsemääräämisoikeuden kajoamiseen liittyy paljon eettisiä kysymyksiä, jotka vaativat hoitajalta eettistä osaamista. Koska muistisairaana henkilön

on vaikeampi ilmaista mielipidettään omaan hoitoonsa liittyen, vaikeuttaa se arviointia ja tekee itsemääräämisoikeuden säilyttämisestä haasteellista. Rajoitusten toteuttamisessa on tärkeää, että hoitotyön ammattilainen ymmärtää rajoittavansa itsemääräämisoikeutta. Asiakkaan turvallisuus on keskeinen perustelu rajoitustoimenpiteelle. Rajoituksilla pyritään esimerkiksi ehkäisemään kaatumisia tai suojellaan muita asukkaita. Rajoitustoimenpiteiden tulee aina olla perusteltuja ja tarkkarajaisia, jotta se täyttää suhteellisuuden vaatimukset. (Paananen & Lindholm & Suhonen 2022.)

Omaisilla ei juurikaan ole mahdollisuutta vaikuttaa hoitoneuvotteluissa keskusteltuihin rajoituspäätöksiin. Omaisten rooli hoitoneuvotteluissa on lähinnä kuunnella ja hyväksyä hoitokodin päätökset. Hoitoneuvotteluissa kuitenkin puhutaan rajoitusten tilapäisyydestä ja painotetaan sen tärkeyttä asukkaan hyvinvoinnin kannalta. Muistisairaat hoivakotiasukkaat eivät osallistu rajoituksiin liittyvään keskusteluun. Tämä heikentää iäkkäiden osallisuutta itseään koskeviin asioihin, joka vaikuttaa myös itsemääräämisoikeuteen. (Paananen ym. 2022.)

Muistisairaana iäkkään itsemääräämisoikeuden rajoittamista pidetään rutiinomaisena toimenpiteenä ja tähän olisi syytä puuttua. Asiakaskeskeisyyden huomioiminen hoitotyössä edistää ikääntyneen itsemääräämisoikeutta. Koska muistisairaus on etenevä, tulisi sairastuneen kanssa keskustella hoitoon ja rajoitustoimenpiteisiin liittyvistä asioista etukäteen. Myös omaisten tulisi osallistua päätöksentekoon, koska kokemustieto ikääntyneestä asiakkaasta voi osoittautua hyödylliseksi. (Paananen ym. 2022.)

5.3 Eettiset ongelmatilanteet

Ikääntyneiden hoidossa hoitajat kohtaavat päivittäin moraalisia ongelmia. Näitä voidaan nimittää ”jokapäiväisiksi eettisiksi kysymyksiksi”. (van der Dam & Abma & Kardol & Widdershoven 2011.) Hoitokodeissa eettisten kohtaamisten toteuttamisessa on monia esteitä, jotka liittyvät ihmissuhteisiin, kommunikaatioon sekä hoidon laatuun. Esteitä ovat tehoton viestintä, resurssien puute ja työarvot, jotka haittaavat eettisiä kohtaamisia. (Holmberg & Godskesen 2022.) Hoitaja tietää, mikä on eettisesti oikea tapa toimia, mutta ei pysty toimimaan sen mukaisesti. Esimerkiksi alimitoitus ja henkilöstöpula estää hoitajia toimimasta eettisten arvojen mukaan. Erityisesti vanhusten hoidossa kohdataan eettisiä ongelmatilanteita. Yhteiskunnan ammatilliset

kriteerit ja odotukset ovat korkeat, mutta mahdollisuudet näiden toteuttamiseen puuttuvat. (van der Dam ym. 2011.) Näistä huolimatta moraalinen herkkyyys, aito kiinnostus asukkaiden hoitoon sitoutumiseen ja yhteistyökäytännöt helpottavat eettisiä kohtaamisia ja ovat siten keskeisiä tekijöitä asiakaskeskeisessä hoidossa. (Holmberg & Godskesen 2022.)

Eettiset ongelmatilanteet aiheuttavat hoitajille huonoa omatuntoa. Näitä ongelmatilanteita ovat muun muassa ikääntyneiden asukkaiden tai potilaiden tarpeiden priorisointi, vaikeus toteuttaa asetettuja vaatimuksia, tunne siitä, ettei pysty lievittämään toisen kärsimystä sekä osallistuminen hoidon antamiseen, joka on tai tuntuu väärältä. (Ericson-Lindman & Norberg & Persson & Strandberg 2012.) Asukkaiden haavoittuvuuden vuoksi, hoitajien tulee tiedostaa vastuunsa antamassaan hoidossa. Jotta voidaan parantaa hoidon laatua, organisaatioiden tulisi tarjota resursseja ihmissuhteiden rakentamiseen sekä antaa hoitajille aikaa toipua pitkien työvuorojen jälkeen. (Holmberg & Godskesen 2022.)

5.4 Eettisen osaamisen vaikutus iäkkään hoitoon

Monilla potilailla on selkeä mielipide kunnioituksen ilmenemisestä hoitotyössä. Kunnioitus iäkkään hoidossa näkyy muun muassa sairaanhoitajan olemuksessa ja tekemisessä. Se rohkaisee ja tukee iäkkäiden osallistumista omaan hoitoonsa, päätöksentekoon sekä itsenäiseen toimintaan. Kunnioittavan sairaanhoitajan ominaisuuksiin kuuluu inhimillisyys, hienotunteisuus, arvostus ja kunnioitus iäkästä kohtaan, hyvä vuorovaikutus, hoitaminen sekä iäkkään tukeminen. (Koskenniemi & Leino-Kilpi & Suhonen 2014.) Pitkäaikaishoidon asukkaille kokemus omasta ihmisarvosta on tärkeää. Jokapäiväiset aktiviteetit auttavat säilyttämään iäkkään kokemuksen hyvästä ihmisarvosta ja sen säilymisestä. Näitä aktiviteetteja ovat esimerkiksi tärkeisiin toimintoihin osallistuminen ja mielekkäiden asioiden tekeminen, kuten lukeminen, kävely ja tanssiminen. Hoitajien tulee ottaa huomioon iäkkäiden yksilölliset mieltymykset ja mukauttaa ne asukkaiden toimintaan. Tämä auttaa tekemään iäkkäiden päivistä merkityksellisiä. (Slettobø ym. 2016.) Asiantunteva sairaanhoitaja osaa arvioida iäkkään kykyä ilmaista oman tahtonsa. Keskinäinen ymmärrys on tärkeää, huolimatta iäkkään heikentyneestä kyvystä ilmaista itseään ja toiveitaan. (Koskenniemi ym. 2014.)

Moraalinen rohkeus on tärkeä osa sairaanhoitajien ammatillista osaamista ja se on jokaisen henkilökohtainen ominaisuus. Se voi edistää hoidon eettistä laatua, koska ikääntyneen hoito keskittyy pääasiassa perustarpeiden täyttämiseen ja tukeen päivittäisessä toiminnassa. Ikääntyneiden kanssa toimivien hoitajien moraalinen rohkeus on melko korkealla tasolla, joka osoittaa suurta vastuuta eettisesti järkevästä toiminnasta. Heillä on luottamusta yrittää ratkaista eettisiä ongelmia moraalisesti rohkeilla teoilla. Tämä viittaa siihen, että sairaanhoitajat ovat valmiita antamaan eettisesti laadukasta hoitoa, seurauksista huolimatta. Hoitotyössä on todettu tärkeäksi taito ratkaista eettisiä tilanteita, jonka takia hoitajien moraalinen rohkeus on avainasemassa laadukkaan hoidon takaamisessa. (Pajakoski & Rannikko & Leino-Kilpi & Löyttyniemi & Numminen 2023.)

6 Pohdinta

6.1 Tulosten tarkastelu

Haimme tutkimuskysymykseemme: ”Miksi sairaanhoitajan eettinen osaaminen on tärkeää vanhustyössä?”, vastausta löytämistämme tutkimusartikkeleista. Tiedonhaku osoittautui haastavaksi tutkimusartikkeleiden vähäisyyden vuoksi. Löysimme kuitenkin tarpeeksi aineistoa kirjallisuuskatsauksen tekemiseen, mutta tutkittua tietoa oli silti vähän. Tästä syystä katsauksemme jäi suppeammaksi kuin olisimme toivoneet. Tiedonhaun aikana jouduimme myös hieman muokkaamaan tutkimuskysymystämme alkuperäisestä suunnitelmasta. Halusimme kuitenkin pitää aiheen samana, koska koemme sen tärkeäksi.

Tulosten tarkastelussa huomasimme yhteneväisyyksiä tutkimusten tulosten välillä. Esimerkkinä simulaatioiden käyttö opetusmenetelmänä sairaanhoitajan koulutuksessa, jolla koetaan olevan positiivisia vaikutuksia opiskelijoiden eettiseen osaamiseen. Niiden avulla osoitetaan kehitystä eettisessä osaamisessa ja saadaan hyviä välineitä työelämään.

Yhdeksi teemaksi tuloksistamme valitsimme itsemääräämisoikeuden, sillä se on olennainen asia eettisesti hyvän hoidon toteutumisessa. Tuloksissa viittaamme vain yhteen tutkimusartikkeliin tätä teemaa koskien, sillä aiheesta ei löytynyt tutkittavaa tietoa juuri enempää. Päätimme kuitenkin sisällyttää itsemääräämisoikeuden osaksi kirjallisuuskatsauksen tuloksia, sillä se on tärkeä aihe ja liittyy

tutkimuskysymykseemme. Tuloksista selvisi, että varsinkin ikääntyneiden hoidossa itsemääräämisoikeuden toteutuminen voi olla haastavaa. Esimerkiksi muistisairaiden kohdalla tämä perusoikeus ei aina toteudu, iäkkään turvallisuuden ja hyvinvoinnin turvaamisen takia. Tämän kaltaisten hankalien eettisten kysymysten ja tilanteiden vuoksi sairaanhoitajien eettinen osaaminen on avainasemassa oleva taito.

Tuloksista käy ilmi, että iäkkäiden hoitotyössä sairaanhoitajat kohtaavat paljon eettisiä ongelmatilanteita, joiden tunnistaminen ja ratkaiseminen edellyttää hoitajalta hyvää osaamista. Hoitajan eettinen osaaminen vaikuttaa myös iäkkään kokemukseen hoidon laadusta.

Tulosten perusteella voidaan päätellä, että eettinen osaaminen on välttämätön osa sairaanhoitajan työtä ja se on opittavissa oleva taito. Tulokset näyttävät, että eettistä osaamista olisi hyödyllistä opetella jo opiskeluaikana.

6.2 Eettisyys ja luotettavuus

Tutkimuseettinen neuvottelukunta on suomalaisen tiedeyhteisön kanssa laatinut tutkimuseettisen ohjeen, joka käsittelee hyvää tieteellistä käytäntöä (HTK) ja sen loukkausepäilyjen käsittelemistä. Tiedeyhteisön tunnustamat toimintatavat ovat rehellisyys, huolellisuus, tarkkuus, tulosten tallentaminen ja esittäminen sekä arvioiminen. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2023.)

Olemme opinnäytetyöprosessimme aikana toimineet hyvän tieteellisen käytännön, eettisten arvojen sekä toimintatapojen mukaisesti. Olemme noudattaneet tiedeyhteisön tunnustamia toimintatapoja sekä ottaneet opinnäytetyöprosessissamme muiden työt asianmukaisesti huomioon niin, että opinnäytetyömme kunnioittaa muiden töitä ja viittaamme heidän julkaisuihinsa asianmukaisesti.

Käytimme opinnäytetyössämme sote-alojen keskeisimpiä e-aineistopalveluja ja tietokantoja, joista etsimme sekä kotimaisia että kansainvälisiä tutkimuksia, artikkeleita, raportteja ja suosituksia. Tiedonhaussa käytimme medialukutaitoa ja hyödynsimme kirjaston informaation palveluita. Lähteiden luotettavuuden takaamiseksi käytimme luotettavaksi tiedettyjä tietokantoja, joita olivat Cinahl, PubMed, Medline sekä Finna. Olemme myös varmistaneet, että käyttämämme lähteet ja artikkelit ovat ajantasaisia. Opinnäytetyön luotettavuuden takaamiseksi keräsimme tutkimusaineistoa

pääasiassa tietokantojen avulla. Suomenkielisten tutkimusartikkeleiden löytämiseksi hyödynsimme manuaalista hakua. Tiedonhaun kuvauksesta löytyy tietoa taulukosta 3.

Käytimme haussa sisäänotto- ja poissulkukriteereitä. (Taulukko 1.) Opinnäytetyön edetessä muutimme valintakriteereitämme, tarkoituksenamme saada enemmän aineistoa. Aineistoksi valitsimme kymmenen tutkimusartikkelia, joista yhdeksän oli englanninkielisiä. Tutkimusten kääntäminen suoritettiin huolellisesti yhdessä käännösvirheiden välttämiseksi. Tarkoituksenamme oli myös varmistaa asiasisällössä pysyminen.

Opinnäytetyömme tuloksia tulee tarkastella kriittisesti, koska tuloksemme aiheesta on suppea. Aiheeseemme liittyviä tutkimusartikkeleita oli hyvin vähän ja suomenkielisiä ei juuri ollenkaan.

6.3 Johtopäätökset

Opinnäytetyömme tulosten perusteella voimme esittää seuraavat johtopäätökset:

1. Eettinen osaaminen on opittavissa oleva taito ja sen oppiminen tulisi aloittaa jo opiskeluaikoina.
2. Koska itsemääräämisoikeuden rajoittamiseen liittyy paljon eettisiä kysymyksiä, hoitajalta vaaditaan vahvaa eettistä osaamista.
3. Vanhustyössä hoitajat kohtaavat paljon eettisiä ongelmatilanteita. Näiden tilanteiden tunnistamiseksi ja ratkaisemiseksi tarvitaan hyvää eettistä osaamista.
4. Hoitajan eettinen osaaminen vaikuttaa hoidon laatuun ja iäkkään kokemukseen hyvästä hoidosta.

6.4 Kehittämisehdotukset

Opinnäytetyömme edetessä huomasimme vaikeuksia tutkimusten löytämisessä. Aiheesta ei löytynyt juuri ollenkaan ajantasaista tutkimustietoa, varsinkaan suomeksi. Tästä aiheesta olisi tärkeää tehdä enemmän tutkimustyötä.

Tämän opinnäytetyön perusteella ehdotamme jatkotutkimuksia eettisestä osaamisesta hoitotyössä, erityisesti vanhustyössä. Toivomme, että katsauksemme toimii hyvänä pohjana uusille tutkimuksille. Tämä on tärkeää, jotta sairaanhoitajien eettistä osaamista voidaan arvioida ja kehittää sekä parantaa ikääntyneiden hoidon laatua.

Lähteet

Ammattietiikka ja kollegiaalisuus. Sairaanhoitajat. <<https://sairaanhoitajat.fi/ammatti-ja-osaaminen/kollegiaalisuus-ja-ammattietiikka/>>. Viitattu 6.9.2023.

Elo, Satu & Kajula, Outi & Tohmola, Anniina & Kääriäinen, Maria 2022. Laadullisen sisällönanalyysin vaiheet ja eteneminen. *Hoitotiede* 34 (4), 215–225.

Ericson-Lindman, Eva & Norberg, Astrid & Persson, Birgitta & Strandberg, Gunilla 2012. Healthcare personnel's experiences of situations in municipal elderly care that generate troubled conscience. *Scandinavian Journal of Caring Sciences* 2013; 27; 215–223.

Gholamzadeh, Sakineh & Khastavaneh, Maryam & Khademian, Zahra & Ghadakpour, Soraya 2018. The effects of empathy skills training on nursing students' empathy and attitudes toward elderly people. *BMC Medical Education* (2018) 18:198.

Henkilöstön saatavuuden ja alan vetovoimaisuuden turvaaminen iäkkäiden palveluissa (Hyvä veto). Työterveyslaitos. Hanke 2020–2023.

<<https://www.ttl.fi/tutkimus/hankkeet/henkiloston-saatavuuden-ja-alan-vetovoimaisuuden-turvaaminen-iakkaiden-palveluissa-hyva-veto>> Viitattu 9.10.2023.

Holmberg, Bodil & Godskesen, Tove 2022. Barriers to and facilitators of ethical encounters at the end of life in a nursing home: an ethnographic study. *BMC Palliative Care* (2022) 21:134.

Hyvä tieteellinen käytäntö (HTK). Päivitetty 6.9.2023. Tutkimuseettinen neuvottelukunta. <<https://tenk.fi/fi/tiedevilppi/hyva-tieteellinen-kaytanto-htk>>. Viitattu 6.9.2023.

Itsemääräämisoikeuden varmistaminen sosiaali- ja terveydenhuollon palveluissa. Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto. Päivitetty 6.9.2023.

<<https://valvira.fi/sosiaali-ja-terveydenhuolto/itsemaaramisoikeus>>. Viitattu 6.9.2023.

Kangasniemi, Mari & Utriainen, Kati & Ahonen, Sanna-Mari & Pietilä, Anna-Maija & Jääskeläinen, Petri & Liikanen, Eeva 2013. Kuvaileva kirjallisuuskatsaus: eteneminen

tutkimuskysymyksestä jäsenettyyn tietoon. *Hoitotiede* 25 (4). 291–301.
<<https://journal.fi/hoitotiede/article/view/128286/77409>>. Viitattu 7.9.2023.

Knudsen Oddvang, Tone K. & Løftfjell, Anne-Lise G. & Brandt, Liv Mari & Sønnersen, Kristin 2021. Nursing students' experience of learning ethical competence and person-centred care through simulation. *International Practice Development Journal* 11 (2).

Koskenniemi, Jaana & Leino-Kilpi, Helena & Suhonen, Riitta 2014. Manifestation of respect in the care of older patients in long-term care settings. *Scandinavian Journal of Caring Sciences* 2015; 29; 288-296.

Kousa, Päivi 2021. Eettinen osaaminen edellyttää myötätuntokykyä. *Internal Dialogue*. Blogipostaus 17.4.2021. <<https://www.ihminenihmiselle.com/etiikka/eettinen-osaaminen-ja-kyky-myotatumtoon/>>. Viitattu 31.8.2023.

Laki terveydenhuollon ammattihenkilöistä 559/1994 § 15. Annettu Helsingissä 28.6.1994.

<<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1994/19940559?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=ammattieettiset%20velvollisuudet#L3P15>>. Viitattu 6.9.2023.

Leino-Kilpi, Helena & Välimäki, Maritta 2015. *Etiikka hoitotyössä*. 8.–10. painos. Helsinki: Sanoma Pro Oy.

Olin, Nina & Paavolainen, Maria & Korhonen, Eveliina 2023. Vahvistakaa työyhteisönne eettistä osaamista. *Työterveyslaitos*. Blogipostaus 19.6.2023.
<<https://www.ttl.fi/ajankohtaista/blogi/vahvistakaa-tyoyhteisoonne-eettista-osaamista>>
Viitattu 27.9.2023.

Opsahl, Angela & Nelson, Tammi & Madeira, Jody & Hagedorn Wonder, Amy 2020. Evidence-Based, Ethical Decision-Making: Using Simulation to Teach the Application of Evidence and Ethics in Practice. *Worldviews on Evidence-Based Nursing*, 2020; 17:6, 412–417. Sigma Theta Tau International.

Paananen, Jenny & Lindholm, Camilla & Suhonen, Riitta 2022. Rajoittamisesta keskusteleminen muistisairaana hoivakotiasukkaan omaisten kanssa

hoitoneuvotteluissa. *Gerontologia*, 36(4), 375–396. Julkaistu 2022-10-27, päivitetty 2022-12-09.

Pajakoski, Elina & Rannikko, Sunna & Leino-Kilpi, Helena & Löyttyniemi, Eliisa & Numminen, Olivia 2023. Nurses' moral courage in Finnish older people care: A cross-sectional study. *Nordic Journal of Nursing Research* 2023, Vol. 43(1) 1-8.

Sihvo, Päivi & Koski, Arja 2020. Eettinen toimintamalli – osaamista tulevaisuuden koulutukseen ja sote-alan työhön. *Karelia-ammattikorkeakoulun julkaisuja B:65*. Joensuu.

<https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/347276/B65_Eettinen_toimintamalli.pdf?sequence=7> Viitattu 5.10.2023.

Slettobø, Åshild & Sæteren, Berit & Caspari, Synnøve & Lohne, Vibeke & Rehnsfeldt, Arne Wilhelm & Heggestad, Anne Kari Tolo & Lillesø, Britt & Høy, Bente & Råholm Maj-Britt & Lindwall, Lillemor & Aasgaard, Trygve & Nåden, Dagfinn 2016. The significance of meaningful and enjoyable activities for nursing home resident's experiences of dignity. *Scandinavian Journal of Caring Sciences* 2017; 31; 718-726.

Terveysten ja hyvinvoinnin laitos 2023. Muuttuvat vanhuspalvelut. Päivitetty 19.6.2023. <<https://thl.fi/fi/web/ikaantyminen/muuttuvat-vanhuspalvelut>> Viitattu 9.10. 2023.

van der Dam, S. & Abma, T. A. & Kardol, M. J. M. & Widdershoven, G. A. M. 2011. "Here's My Dilemma". *Moral Case Deliberation as a Platform for Discussing Everyday Ethics in Elderly Care*. *Health Care Analysis* (2012) 20:250–267.

Vanhuus ja hoidon etiikka 2008. Valtakunnallisen terveydenhuollon eettisen neuvottelukunnan (ETENE) raportti. 2. painos. Vantaa: Kirjapaino Keili Oy. <<https://etene.fi/documents/1429646/1559070/ETENE-julkaisuja+20+Vanhuus+ja+hoidon+etiikka.pdf/34d9870b-d612-4952-8265-dcb7961dc3ab>> Viitattu 9.10.2023.

Tutkimusartikkeleiden esittelytaulukko

Artikkeli	Tekijät, vuosi, maa	Lehti	Menetelmät, aineisto	Tutkimuksen tarkoitus	Keskeisimmät tulokset
1. Barriers to and facilitators of ethical encounters at the end of life in a nursing home: an ethnographic study	Holmberg, Bodil & Godskesen, Tove 2022. Sweden.	BMC Palliative Care	Tutkimuksessa käytettiin kohdennettua etnografista suunnittelua. Tutkimukseen osallistuneet olivat Ruotsin kaupunkialueen vanhainkodin työntekijöitä ja apuhoitajia. Tietoja kerättiin havainnoimalla ja haastattelulla.	Tämän tutkimuksen tavoitteena oli ymmärtää ja käsitteellistää asukkaiden ja avustavien hoitajien kohtaamista hoidollisissa tilanteissa elämän loppuvaiheessa vanhainkodissa.	Tutkimuksen tuloksina esiteltiin neljä teemaa, joista jokainen sisältää sekä estäviä että edistäviä tekijöitä eettiselle kohtaamiselle hoitotyössä. Nämä neljä teemaa olivat selviytyminen työpaikan vaatimusten vaikutuksista, vuorovaikutus keskusteluissa ja viestinnässä, osallistuminen avustetun hoidon tarjoamiseen sekä sopeutuminen hyvään hoitoon.

2. Evidence-based, ethical decision-making: using simulation to teach the application of evidence and ethics in practice	Opsahl, Angela & Nelson, Tammi & Madeira, Jody & Hagedorn Wonder, Amy 2020. USA.	Sigma Theta Tau International	Tutkimuksessa 121 opiskelijaa kutsuttiin koolle kuvitteelliseen sairaalan eettisen toimikunnan kokoukseen. Osallistujat koostuivat sairaanhoidon, sosiaalityön, lain ja lääketieteen opiskelijoista, mutta tiedon kehittymistä arvioitiin vain hoitotyön opiskelijoilla.	Tämän tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää, kuinka simulaatio vaikutti opiskelijoiden oppimiseen näyttöön perustuvan tiedon käytöstä eettisen päätöksenteon tueksi.	Tutkimuksen tuloksissa nousi esiin neljä teemaa, joita olivat etiikan käsitteellinen oppiminen, ryhmädynamiikka, tieteenalakohtaiset vastuut ja eettisen käytännön harjoittaminen. Suurinta oppimistulosta huomattiin etiikan käsitteellisessä oppimisessa, kun kaikki oppilaat osoittivat kehittymistä heidän kyvyssään esittää mitkä eettiset periaatteet ilmenivät heidän tutkimustapauksessaan.
3. Healthcare personnels experiences of situations in municipal elderly care that generate troubled conscience	Ericson-Lidman, Eva & Norberg, Astrid & Persson, Birgitta & Strandberg, Gunilla 2013. Sweden.	Scandinavian Journal of Caring Sciences	Tutkimus on laadullinen tutkimus. Siinä haastateltiin kunnallisessa vanhustenhoidossa työskenteleviä hoitajia. Haastattelut nauhoitettiin, litteroitiin ja analysoitiin sisällönanalyysillä.	Tämän tutkimuksen tarkoituksena on kuvata terveydenhuollon henkilöstön kokemuksia tilanteista vanhustyössä, jotka aiheuttavat huonon omatunnon.	Tutkimuksen tulokset osoittivat monia tilanteita, jotka aiheuttavat huolta vanhustenhuollossa. Tuloksissa tuli esiin tärkeitä aiheita, esimerkiksi vaikeudet priorisoinnissa ja ohjeiden noudattamisessa sekä moniammatillisen tiimityön tarpeen.

4. Here's my dilemma, moral case deliberation as a platform for discussing everyday ethics in elderly care	van der Dam, S. & Abma, T. A. & Kardol, M. J. M. & Widdershoven, G. A. M. 2011. The Netherlands.	Health Care Analysis	Tutkimuksessa esitetyt tiedot ovat peräisin laajemmasta arviointitutkimuksesta, joka koski MCD:n (Moral Case Deliberation eli moraalinen tapauskäsittely) täytäntöönpanoa vanhusten hoivakodeissa.	Tutkimuksen tarkoituksena on esittää yleiskatsaus eettisistä ongelmista kahdessa vanhustenhuollon organisaatiossa.	Tutkimus osoittaa, että vanhustenhuollossa hoitajat kohtaavat monenlaisia moraalisia ongelmia päivittäisessä työssään. Nämä voidaan muotoilla "jokapäiväisiksi eettisiksi kysymyksiksi".
5. Manifestation of respect in the care of older patients in long-term care settings	Koskenniemi, Jaana & Leino-Kilpi, Helena & Suhonen, Riitta 2014. Suomi.	Scandinavian Journal of Caring Sciences	Tutkimuksessa käytettiin narratiivista kyselyä avoimilla haastatteluilla.	Tutkimuksen tarkoituksena oli kuvailla kunnioituksen ilmenemistä potilaiden hoidossa pitkäaikaishoidossa iäkkäiden muistisairauspotilaiden ja heidän lähiomaistensa näkökulmasta.	Tutkimuksen tuloksena kunnioitus pitkäaikaishoidon ympäristöissä ilmenee hoitajan olemuksen ja tekemisen kautta.

6. Nurses' moral courage in Finnish older people care: A cross-sectional study.	Pajakoski, Elina & Rannikko, Sunna & Leino-Kilpi, Helena & Löyttyniemi, Eliisa & Numminen, Olivia 2023. Suomi.	Nordic Journal of Nursing Research	Tutkimus on kuvaava poikkileikkaustutkimus, joka sijoittuu ikääntyneiden hoitoon julkisessa perusterveydenhuollon organisaatiossa.	Tämän tutkimuksen tavoitteena oli analysoida sairaanhoitajien moraalista rohkeutta, moraalisesti rohkeita tekoja ja niihin liittyviä yksilöllisiä tekijöitä vanhustenhuollossa.	Tutkimuksen tärkeimmät tulokset ovat hoitajien moraalisen rohkeuden ja etiikan tietopohjan vahva assosiaatio, etiikan tiedon lähteet ja moraalista rohkeutta vaativien tilanteiden kohtaaminen.
7. Nursing students experience of learning ethical competence and person centered care through simulation	Knudsen Oddvang, Tone K. & Loffjell, Anne-Lise G. & Brandt, Liv Mari & Sønensen, Kristin 2021. Norway.	International Practice Development Journal	Tutkimusmenetelmänä käytettiin laadullista tutkimusta ja tulokset perustuvat opiskelijoiden näyttelyyn eettisissä ongelmatilanteissa.	Tutkimuksen tarkoituksena oli tutkia, miten opiskelijat voisivat oppia eettistä reflektointia ja päätöksentekoa.	Tutkimuksen johtopäätöksenä pidettiin sitä, että eettisen ongelmatilanteiden simulointi on hyödyllinen tapa opettaa eettistä reflektointia sairaanhoitajaopiskelijoiden koulutuksessa. Oppilaat kerryttivät ymmärrystä etiikasta ja saivat kokemusta toimia samankaltaisissa tilanteissa työelämässä. Kokemus auttoi oppilaita tunnistamaan erilaisia eettisiä ongelmatilanteita.

8. Rajoittamisesta keskusteleminen muistisairaana hoivakotiasukkaan omaisten kanssa hoitoneuvotteluissa.	Paananen, Jenny & Lindholm, Camilla & Suhonen, Riitta 2022. Suomi.	Gerontologia	Tutkimus on laadullinen tutkimus. Tutkimuksen pääasiallisena aineistona käytettiin kuusitoista (16) hoitoneuvottelua, jotka kerättiin kuudesta (6) eri hoivakodista syksyn 2020 ja kevään 2021 kevään aikana. Hoitoneuvottelut videoitiin.	Tutkimuksen tarkoituksena oli tarkastella rajoituksiin liittyvää keskustelua hoitoneuvotteluissa, jotka koskivat muistisairaita hoivakotiasukkaita.	Tulokset osoittavat, että omaisen rooli rajoitustoimenpiteisiin liittyvässä päätöksenteossa on pieni. Omaisten tehtävänä on kuulla ja hyväksyä hoivakodin määräämät linjaukset.
9. The effects of empathy skills training on nursing students' empathy and attitudes toward elderly people	Gholamzadeh, Sakineh & Khastavaneh, Maryam & Khademian, Zahra & Ghadakpour, Soraya 2018. Iran.	BMC Medical Education	Tutkimus on lähes kokeellinen tutkimus. Aineisto koostui 63 hoitotyön opiskelijasta, jotka jaettiin satunnaisesti kontrolliryhmään ja interventoryhmään.	Tämän tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää empatiataitojen koulutuksen vaikutuksia sairaanhoitajaopiskelijoiden empatiaan ja asenteisiin vanhuksia kohtaan.	Tutkimuksen tulokset osoittavat, että empatiataitojen harjoittelu paransi sairaanhoitajaopiskelijoiden empatiakykyä ja asenteita ikäihmisiä kohtaan.

10. The significance of meaningful and enjoyable activities for nursing home residents' experiences of dignity	Slettobø, Åshild & Sæteren, Berit & Caspari, Synnøve & Lohne, Vibeke & Rehnsfeldt, Arne Wilhelm & Heggstad, Anne Kari Tolo & Lillesø, Britt & Høy, Bente & Råholm Maj-Britt & Lindwall, Lillemor & Aasgaard, Trygve & Nåden, Dagfinn 2016.	Scandinavian Journal of Caring Sciences	Tutkimuksessa käytettiin laadullista suunnittelua. Kuudessa vanhainkodissa (Tanska, Norja ja Ruotsi) tehtiin 28 haastattelua vanhainkodin asukkaiden kanssa. Aineisto analysoitiin kvalitatiivisella sisällönanalyysillä.	Tämän tutkimuksena oli tutkia, miten vanhainkodin asukkaat kokevat ihmisarvoa, merkitystä ja iloa edistävän toiminnan kautta jokapäiväisessä elämässä.	Tuloksissa selvisi, että toiminta on asukkaille tärkeää, jotta he voivat kokea vanhainkodin arjessa ihmisarvoa. Toiminta on tärkeää räätälöidä yksilöllisesti ja mahdollistaa asukkaiden aktiivinen osallistuminen. Hoitajien olisi hyvä kerätä tietoa ikääntyneiden mieltymyksistä hoitokodin toiminnassa.
--	--	---	---	--	---